

Offentliggjort første gang i *Grundtvigs Værker* version 1.5, oktober 2014

Indledningen er redigeret af dr.phil. Johnny Kondrup og Henrik Yde

Tilsyn ved ph.d. Robert E. Bjork

Denne pdf er en læseversion af værkets indledning. Værket findes digitalt med punktkommentarer, tekstredogørelse og faksimiler på www.grundtvigsværker.dk

PDF ved Kim Steen Ravn

Copyright: *Grundtvigs Værker* 2024

Indledning til

“[Anmeldelse af] *History of the Northmen, or Danes and Normans, from the Earliest Times to the Conquest of England by William of Normandy*”

ved Klaus Nielsen

Indhold

- 1 En anonym anmeldelse
- 2 Grundtvig i England
- 3 John Bowring
- 4 Wheaton – “an American, with enough of Gothic blood”
- 5 Anvendt litteratur

1 En anonym anmeldelse

I juli 1831 udkom bogen *History of the Northmen, or Danes and Normans, from the Earliest Times to the Conquest of England by William of Normandy*, skrevet af den amerikanske jurist og diplomat Henry Wheaton. Han var udstationeret som *chargé d'affaires* i København og havde ved samme lejlighed arbejdet med de nordiske landes historie og litteratur.

Den anonyme anmeldelse af værket kunne læses i det London-baserede tidsskrift *The Westminster Review* i efteråret 1831. I Grundtvig-forskningen formodes det, at tidsskriftets redaktør, John Bowring, har været medforfatter til anmeldelsen (jf. *Bibliografien* I, s. 256 og IV, s. 45; Grell 1992, s. 34; Toldberg 1947, s. 298-303; særligt s. 303). Der er imidlertid ingen tvivl om, at Grundtvigs bidrag til anmeldelsen har været omfattende; hans argumentation og retorik samt kendskab til emnet,

kilderne og den norrøne tankeverden generelt gennemsyrrer teksten. Karakteren af samarbejdet med Bowring kan ikke præciseres nærmere, men forholdet mellem de to var ikke det bedste.

2 Grundtvig i England

I løbet af somrene 1829-1831 havde Grundtvig tilbragt sammenlagt 15 måneder i bl.a. Oxford, Cambridge og især London. Hovedformålet med disse ophold var at samle materiale til en udgivelsesserie med hovedværkerne i den oldengelske eller angelsaksiske litteratur. Størstedelen af disse manuskripter var på dette tidspunkt endnu ikke udgivet og lå uudforskede hen. Og Grundtvig mente, at den engelske fortid, det angelsaksiske sprog og dets litteratur kunne lære os noget om vores egen fortid. Trods en stor indsats blev dette udgivelsesprojekt ikke realiseret, og tilbage står blot subscriptionsindbydelsen *Bibliotheca Anglo-Saxonica*, som Grundtvig fik trykt i efteråret 1830 ([se indledning hertil](#)).

3 John Bowring

Et af de bekendtskaber, som Grundtvig gjorde i London, var med John Bowring. Det var ikke uddelt fornøjeligt, men havde dog en vis gunstig indvirkning på opholdet, og samarbejdet om den anonyme anmeldelse blev kulminationen herpå.

Ifølge Toldberg var Bowring kendt for at udnytte andre forfatteres arbejdskraft og til tider endda at ekspropriere andres upublicerede arbejde for at udgive det som sit eget. Og Grundtvig havde tidligt gennemskuet denne tvivlsomme egenskab ved manden (Toldberg 1947, s. 264 f.). I et brev til Molbech den 6. juli 1830 skriver Grundtvig: “Bowring er, som literair Person, en reen Haandværksmand eller Speculant, og, udenfor Sphæren af Westminster Review, aldeles ubetydelig” (Grundtvig & Molbech 1888, s. 172). Til Ingemann skriver han den 2. oktober samme år:

Af Bowring havde jeg umiddelbart ej synderlig Nytte eller Glæde, da han, saa vel i det ene som i det andet af Aandens Landskaber, er en Antipode til mig og uden levende Interesse for andet end politisk Kandestøberi (Grundtvig & Ingemann 1882, s. 93 f.)

Sproget i anmeldelsen er bedre end det i Grundtvigs første engelske publikation, *Bibliotheca Anglo-Saxonica* fra året forinden. Prosaen flyder mere naturligt – mere engelsk. Fx er sætningerne kortere i anmeldelsen end i subscriptionsindbydelsen. Om det er Bowring, som ved sin redaktion har bidraget med den indfødte sprogtone, kan ikke siges med sikkerhed, men det virker sandsynligt. Toldberg identificerer desuden enkelte indholdsmæssige karaktertræk, som ifølge ham nødvendigvis må tilskrives Bowring: dels “en almindelig tendens til at tage brodden af kritikken, hvor den er haardest”, dels en håndfuld flatterende omtaler af Grundtvigs udgivelser om nordisk mytologi og angelsaksisk litteratur “som betaling for hans ‘drudgery’”, dvs. hans omfattende arbejde (Toldberg 1947, s. 303).

Anmeldelsen – og spørgsmålet om hvor meget af henholdsvis Grundtvig og Bowring, der er i artiklen – er mest fyldestgørende behandlet i Helge Toldbergs artikel “Grundtvig og de engelske antikvarer” fra 1947, s. 298-303.

4 Wheaton – “an American, with enough of Gothic blood”

På trods af enkelte fejl har anmelderne en del positivt at sige om Wheatons bog. Dens sigte falder perfekt i tråd med Grundtvigs ønske om at udbrede kendskabet til den nordiske mytologi, den nordiske oldtids litteratur og den ånd, som karakteriserer både det skandinaviske og det engelske folk. Hvor de engelske oldgranskere ifølge Grundtvig havde forsømt at tage den nordiske mytologi og kulturarv – og deres egen rolle heri – alvorligt, så han i Wheaton “an American, with enough of Gothic blood and Gothic affection to induce him to enter into a field of research, which Englishmen have too much neglected” (s. 442). Denne bog kunne med andre ord være med til at vække den nordiske ånd i det engelsktalende folk; noget som Grundtvig selv havde vanskeligt ved.

Efter en kort indledende ros af bogen og nogle overordnede betragtninger om tidligere forsøg på at skrive de nordiske landes historie udpeger Grundtvig Wheatons svaghed: “The principal source of the imperfections of Mr. Wheaton's volume is the want of a correct estimate of the comparative value of different authorities” (s. 445) Det er et alvorligt videnskabeligt problem. Wheaton er ikke gået tilstrækkeligt kildekritisk og komparativt til værks, og anmeldelsen fortsætter herefter med at give eksempler på fejlslutninger som følge heraf.

Eksemplerne giver imidlertid Grundtvig anledning til at skrive om meget andet end blot Wheatons bog. Først gennemgår han den nordiske mytologi i korte træk, og man finder her en fin introduktion til den nye fortolkning af mytologien, som Grundtvig var kommet frem til, og som fik sin programmatiske udformning året efter i *Nordens Mythologie* (1832). Derefter behandler han poesiens karakter, særligt forholdet mellem den nordiske og den angelsaksiske poesi. Den sidste repræsenteres ved Bjovulfskvadet, som Wheaton har viet alt for lidt opmærksomhed, og som Grundtvig på dette tidspunkt regnede med ville udkomme i en engelsk oversættelse med fortale skrevet af ham selv (s. 450 f.).

Til slut gennemgår Grundtvig en række centrale kilder til nordens historie. Dels dem, som Wheaton skulle have lagt mere vægt på: Saxo og Snorre; dels dem, som han skulle have undgået eller behandlet mere kritisk: P.F. Suhm, R. Rask og F. Münter. I den forbindelse fremdrager Grundtvig en række eksempler, hvor Wheatons misforståelser kan føres tilbage til disse kilder. Særligt Suhm får hårde ord med på vejen:

Mr. Wheaton supposes that Hamlet (Saxo's Amlet) assisted the Saxons against the Franks in the sixth century. Where Mr. Wheaton discovered any authority for this theory, we know not, unless in that wilderness of Suhm, which the author calls a “Critical History of Denmark,” and of which it has been somewhat bitterly, but not altogether undeservedly said, that every thing is to be found there, but truth. (s. 452)

Det er uvist, hvilken udtalelse der sigtes til. Umiddelbart tyder formuleringen ikke på, at det skulle være Grundtvigs egen dom over sandhedsværdien hos Suhm. I sine unge dage havde han læst Suhm med stor påskønnelse, men allerede i 1812 var holdningen til den centrale historiker blevet mere kritisk (Vind 1999, s. 64). I *Kort Begreb om*

Verdens Krønike skriver Grundtvig om Suhms forgæves bestræbelser på at opbygge en levende historieskrivning:

Alt det Udførlige han [dvs. Suhm] leverede var blot Samling, snart af Udsagn og Meninger, som i hans kritiske [dvs. *Kritisk Historie af Danmark* (1774-1781)], snart af Gerninger uden andet Sammenhæng end Aarstallet, som i hans Danmarks Historie. Spildt er Arbeidet visselig ikke, men stor Jammer maa det nævnes [dvs. kaldes], at Danmark ei har fostret en Søn, der sømmelig kunde beskrive hendes Idræt og Levedage; ikke engang en Broder til Saxo er opvoxet, og hvo som vil kende sin Moders Levnet, maa enten nøies med Holbergs skæve, løse Tale, eller Tydskeren Gebhardis tørre Ramse, eller gaa sig træt i Suhms Vildnis. (*Verdenskrøniken* 1812, s. 320 f.)

Nok kunne Grundtvig i anmeldelsen fremhæve Wheatons bestræbelser som prisværdige, men ikke uden at påpege de talrige fejl, som skæmmede værket. Mest af alt virker anmeldelsen imidlertid som en anledning for Grundtvig til at fremlægge sin egne synspunkter på nordens historie, mytologi og litteratur.

5 Anvendt litteratur

- *Bibliografien*, se Johansen, Steen (1948-1954).
- Grell, Helge (1992) *England og Grundtvig. Grundtvigs møde med England og dets betydning for hans forfatterskab*. Århus.
- Grundtvig, N.F.S. (1812) *Kort Begreb af Verdens Krønike i Sammenhæng*. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1830) *Bibliotheca Anglo-Saxonica. Prospectus, and Proposals of a Subscription, for the Publication of the Most Valuable Anglo-Saxon Manuscripts, Illustrative of the Early Poetry and Literature of Our Language. Most of Which Have Never Yet Been Printed*. London.
- Grundtvig, N.F.S. (1832) *Nordens Mythologie eller Sindbilled-Sprog historisk-poetisk udviklet og oplyst*. København.
- Grundtvig, N.F.S. & B.S. Ingemann (1882) *Grundtvig og Ingemann. Brevvexling 1821-1859*, udg. Svend Grundtvig. København.
- Grundtvig, N.F.S. & Christian Molbech (1888) *Christian Molbech og Nikolai Frederik Severin Grundtvig. En Brevvexling*, udg. Chr. K.F. Molbech & Ludvig Schrøder. København.
- Johansen, Steen (1948-1954) *Bibliografi over N.F.S. Grundtvigs skrifter*. København.
- Toldberg, Helge (1947) "Grundtvig og de engelske antikvarer" i *Orbis Litterarum*, 5, s. 258-311. København.
- Wheaton, Henry (1831) *History of the Northmen, or Danes and Normans, from the Earliest Times to the Conquest of England by William of*

Normandy. London.

- Vind, Ole (1999) *Grundtvigs historiefilosofi*. København.